

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 21. februvarija 1896.

Politiški oddelek.

Volilna reforma.

V soboto se je sešel državni zbor in grof Badeni mu je predložil načrt volilne reforme. Ta načrt je izdelal sedanji minister za Galicijo dr. Rittner. Potem načrtu osnuje se jedna nova kurija, v kateri bodo volili vsi dosednji volilci, potem pa tudi drugi 24letni moški državljani, kateri nimajo volilne pravice. Izvzeti od volilne pravice bodo posli v ožjem pomenu besede, ker nekda nimajo tiste samostojnosti, ki je potrebna za izvrševanje volilne pravice. Nadalje seveda tudi tisti ne bodo mogli voliti, ki so vsled kazenske obsodbe zgubili politične pravice, dokler ne prenehajo nasledki kazni.

V novi kuriji se bode volilo 72 poslancev in sicer voli Češka 18, Galicija 15, Dolenja Avstrija 9, Moravska 7, Štajerska 4, Tirolska in Gorenja Avstrija po 3, Šlezija, Bukovina in Dalmacija po 2, Trst z okolico, Goriška, Istra, Kranjska, Koroška, Solnograška in Predarelska po 1 poslanca.

V novi kuriji se bode navadno volilo po volilnih možeh. V tistih deželah, kjer bode to sklenil deželni zbor, se bode volilo naravnost poslanca. Dunaj, Praga in Trst volijo pa direktno, ker v teh volilnih okrajih ne voli noben kmetski volilec. Direktno se bode volilo tudi v graškem, brnskem in levovskem volilnem okraju. V te okraje je uvrščenih nekaj kmetovskih volilcev, večino pa imajo mestni volilci. Iz povedanega je vidno, da v novi kuriji volijo mnogi mestni volilci po volilnih možeh, ki volijo v mestni kuriji direktno, na drugi strani bodo pa nekateri kmetje direktno volili, ki dosedaj v kuriji kmetovskih občin volijo po volilnih možeh. Volitve volilnih mož se bodo vršile po občinah, volilni možje bodo pa volili poslance v posebno določenih volilnih krajih.

Slovenci bodedo v novi kuriji dobili tri ali štiri poslance. Na Štajerskem bode v dolenještajerskem volilnem okraju voljen Slovenec, potem bodo Slovenci zmagali na

Kranjskem in Goriškem. V Istri bode pa voljen Slovenec ali pa Hrvat. Na Koroškem zmaga Nemeč, v Trstu pa Italijan. Povse zadovoljiti nov volilni red Slovencev ne more. Tako ima Kranjska premalo poslancev. Če sta se Dalmaciji dala dva poslanca v novi kuriji, zakaj bi se Kranjski in Koroški ne privoščila dva poslance. Štajerska nima niti trikrat toliko prebivalcev, kakor Kranjska, pa voli 4 poslance. Ko bi Koroška volila dva poslance in bi volilni okraji bili ugodno razdeljeni, bi morda tudi Slovenci dobili jeden mandat.

Gotovo to tudi ni, ko so se kmetski posli izključili od volilne pravice. Nam se ne zdi opravičeno, da se hlapcem ne da volilna pravica. V Nemčiji in Franciji volijo tudi hlapci, pa vendar še nismo slišali, da bi zaradi tega bilo kje prišlo do kake revolucije. Tudi odnošajev mej hlapci in gospodarji volilna pravica nikjer ne moti. Da bi ravno v Avstriji bili hlapci tako nevarni javnemu redu, se nam pač povsem neverojetno zdi.

Da novi volilni red ne more zadovoljiti Slovencev, je pač vidno iz tega, da koroški Slovenci še nadalje ostanejo nezastopani v državnem zboru. Mnogobrojne krivice starega volilnega reda se bodo še nadalje ohranile.

Na Češkem, Moravskem in v Šleziji bodo se volilni okraji baje precej razdelili po narodnostih in bodo ondu v novi kuriji voljeni največ Slovani.

Število volilcev nove kurije bode znašalo 5,333.581. Dosedaj je bilo za državni zbor 1,732.257 volilcev. Število volilcev se torej pomnoži nad 3 milijone.

Nadalje nam je pa še moramo omeniti, da bode v novi kuriji volilo 76.000 volilcev jednega poslanca, dočim voli v skupini fidejkomisnih veleposestnikov na Češkem že devet volilcev jednega poslanca. Novi volilni red je torej jako umetno skovan in nima niti tistih prednostij, kot jih je imel Taaffejev volilni načrt. Skoval se je za silo, ker vlada ve, da s sedanjim parlamentom kakšne boljše volilne pravice ni mogoče dognati. Prav lahko se pripeti, da tudi ta načrt propade, ker je v parlamentu več strank, ki ne marajo nobene volilne reforme. K tem smemo šteti nemške liberalce in mnogo nemških

konservativcev. Pa tudi dunajski protisemitje niso za razširjenje volilne pravice, kakor so jasno pokazali pri razpravi v dolnjeavstrijskem deželnem zboru, ker dobro vedo, da razen nekaterih dunajskih malih obrtnikov, nobeden ne bo mnogo dal na njih zabavljanje proti židom. Za kakšno resneje delo pa niso.

Če se bode Badenijev načrt volilne reforme vsprejel, vsprejel se ne bode zaradi tega, ker je dober ali slab, ampak jedino zaradi tega, ker se mnogi poslanci boje, da sicer pride do obširnejše volilne reforme, in bi morda celo utegnil Taaffejev načrt vstati iz groba, pred katerim se prav mnogi kar križajo, kakor pred peklenščkom.

Politični pregled.

„Primorski list“ piše o naši katoliški stranki na Kranjskem to le, kar mi prinašamo brez komentara: **Se bo storil odločilni korak?** Doslednost je res lepa reč. Doslednost je isto, kar značajnost. Vsaki kmet, tudi če ima še tako malo pameti pod streho, razume, da kar je resnica danes, ostane resnica tudi jutri in na vse veke; da kar je krščansko in pošteno v Ljubljani, je krščansko in pošteno tudi na Dunaju, in kar je v Ljubljani judovsko in liberalno, je tudi na Dunaju ravno tako judovsko in liberalno. O doslednosti se izražajo bolj učeni ljudje tako le: Kdor je rekel „a“, mora reči tudi „b“, kdor hoče vzrok, mora hoteti tudi posledice. Mi se oziramo posebno tje na Kranjsko, v Ljubljano, ker od tem bije srčna žila po slovenskih pokrajinah. Pred tremi leti in toliko meseci se je tam na I. slov. kat. shodu slovesno izrekel „a“. Poslanec Klun je s krepko, Kristusovo besedo, presekal vse vezi, ki bi znale katoliškega moža kakorkoli vezati z Judi in liberalci: „Kedor ni z menoj, ta je zoper mene, in kedor ne zbira, ta razstresa“. Gospod Povše, predsednik, je govoril o kmetijskem vprašanju. Nikdar nam ne bodo izginile iz spomina njegove besede: „Žal, da nam je 19. stoletje napredka in svobode prineslo tudi v našo mogočno Avstrijo ta duh kapitalizma in duh talmudov (judovski) stoji pri tkalnem stroju, da iz nitk krščanstva ubogemu ljudstvu naredi mrtvaško ogrinjalo!“ „A“ se je tedaj izrekel. Pa tudi „b“ smo uže slišali. Osnovali so možje katoliškega shoda na Kranjskem ljudsko katoliško stranko; krepko odbijajo podle napade liberalcev na prevzvišenega škofa in na duhovne; krepko se potegujejo v deželnem zboru za koristi zatiranega kmeta; možato povzdigujejo glas zoper Juda, ki se hoče polastiti gorenjskih planin... Tako se je govorilo, in tako se dela doma na Slovenskem. Oni, ki so izrekli „a“, krepko izrekajo tudi „b“. Pa rekli smo: tako se dela doma, na Slovenskem — kako pa na Dunaju? Se bo li enkrat tudi tam zaslišal iz slovenskih ust zaželeni „b“ dosledne katoliške, ljudske, protijudovske politike? Te dni se vrnejo katoliški slovenski poslanci iz dež. zborov v drž. zbor. Vrnejo se iz ljutega boja z duševno požidovljenimi, slov. liberalci. Doma izganjajo duha kapitalizma in duha talmudovega, bodo na Dunaju zopet se zdržavali glasovanja ali celo glasovali nasproti, ko bo treba braniti tiste hrabre junake, z dr. Luegerjem na čelu, kateri so se zavezali, da rešijo krščansko ljudstvo od duha kapitalizma in od duha talmudovega? Doma švigajo strelce nad domače liberalce — bodo na Dunaju vedno še branili liberalce in jude, bodo vedno še tirali kot zavezniki verskih mlačnežev in liberalcev koalicijsko politiko? Doma se poganjajo za versko vzgojo, za versko šolo, za krščansko politiko — bodo na Dunaju vedno le molčali, ko bi morali govoriti proti brezverski vzgoji, proti liberalni šoli, bodo na Dunaju podpirali judovsko-poljsko politiko? Doma se zove njih stranka katoliško ljudska stranka — bodo na Dunaju katoliško ljudski stranki hrbet obračali?!

Slovinci in volilna reforma. — Hrvatsko-slovenski klub je sklenil, da drugače ne glasuje za vladno predlogo volilne reforme, da se poprej rešijo predlogi glede razdelitve okrajev na Štajerskem in Koroškem. Ta stvar je velike važnosti. Ko bi se volilni okraji pravično razdelili, Slovenci gotovo dobimo na Koroškem jednega poslanca, a morda še celo dva. Na Štajerskem bi pa zmagali v celjski mestni skupini, ako se uvrste v mestno skupino tudi tisti, kateri sedaj volijo s kmetскими občinami. Nemci se bodo seveda hudo upirali. Grof Badeni pa mora nam ustreči, ako je zares pravičnost njegovo geslo. Vlada bode pa najbrž pri glasovanju o volilni reformi potrebovala slovenskih glasov.

Volilna reforma se je jedva predložila, že se delajo težave vladi. Liberalna stranka preti, da brezpogojno zanjo ne bode glasovala. Liberalci zahtevajo, da se pred volilno reformo reši davčna reforma. Pri tem se morajo petakarjem toliko ponižati davki, da zgube volilno pravico v mestni ali kmetijski kuriji. S tem bi bila zopet liberalcem v mnogih mestih večina zagotovljena. Toda to še ni vse. Da se pozneje ne razširi volilna pravica v mestni ali kmetijski kuriji, liberalci zahtevajo, naj se zakonito določi, da se to sme zgoditi jedino z dvetretjinsko večino. Začela se je ista komedija, kot se je vršila za koalicijske vlade v pododseku za volilno reformo, ki je izpodmaknila tla Windischgrätzovemu ministerstvu.

Naučni budget. — V državnem zboru se sedaj razpravlja o učenem budgetu. Nemški liberalci so zopet pokazali, da so ostali stari nasprotniki Slovanov. Štajerski poslanec Lorber se je zopet izpodtikal nad celjsko dvojezično gimnazijo. Rekel je, da ne glasuje za proračun, dokler se celjska postavka ne izloči. Poslanec Demel je pa izpodtikal se nad poljsko gimnazijo v Tešinu, ki baje moti narodni mir v deželi. Češki poslanec Samanek je naglašal, da Nemci povsod le ovirajo napredek Slovanov. Priporočal je, naj se tehnika v Brnu poslovanj, ker je sedaj slabo obiskana in se kot nemška šola vzdržuje že le s štipendijami. Nadalje je ta poslanec zahteval, naj se osnuje vseučilišče na Moravskem. Slovenski poslanec dr. Gregorec je pa zahteval, naj se na graškem vseučilišču uvedejo tudi slovenska predavanja. Jako dobro je pa okreal Lorberja zaradi celjske dvojezične gimnazije.

Odpoved carinske pogodbe. — Čudno se menjajo časi. Liberalci so dosedaj bili najboljši prijatelji Ogrov in so zagovarjali dosedanjo pogodbo z Ogersko. V soboto smo pa v državnem zboru videli vso drugo podporo. Grof Khuenburg, vodja zjedinjene levice, je stavil nujni predlog, naj se odpove pravočasno pogodba z Ogersko. Govorilo je več govornikov. Nekateri so bolj odločno, drugi bolj fino mahali po Madjarih, nikdo se ni oglasil, da bi jih bil zagovarjal. Trgovski minister Glanz je pa izjavil, da bode pogodba se gotovo odpovedala, ako se ta čas kaj novo ugodnejšega ne sklene. Khuenburgov predlog se je jednoglasno vsprejel. Madjarom to gotovo ne bode po volji. Dosedaj so le mislili, da Avstrijci se le šalijo, a sedaj so se pa že lahko prepričali, da se misli našo državno politiko resno upreti pretiranim zahtevam Ogerske.

Narodni Listy opozarjajo, da bi po novi volilni reformi Č. hi pridobili samo 16, Slovenci pa samo 5 glasov. Nemški nacionalci jih pa pridobe 12. V novi zbornici bi bilo torej 213 Nemcev in samo 160 Slovanov. Če se pa vpelje občna volilna pravica, bi pa v zbornici bilo 240 Slovanov in 145 Nemcev. To bi bila jedina pravična volilna reforma in za to se moramo Slovenci poganjati. — Glede Slovencev je češki list preoptimističen. Dobili bi mi k večjemu štiri mandate. Tržaški mandat bi dobili Italijani, srednještajerskega pa tudi ne dobimo. Češki list pa ve povedati, da se davčna reforma reši še le po volilni reformi. Tako hoče vlada. Če je zares tako, bodo pa konservativci morali že pri volilni reformi